

шляхів формування логічного мислення студентів у процесі вивчення математичних дисциплін у закладах вищої освіти України на основі аналізу сучасних наукових джерел та педагогічної практики.

Дослідження ґрунтується на теоретичному аналізі психолого-педагогічної літератури, узагальненні інноваційних практик навчання та системному аналізі компонентів методичної системи навчання математики. Розкриває унікальний потенціал математики для розвитку логічного мислення завдяки її аксіоматичній побудові, дедуктивному методу та абстрактності. Вирішення проблеми потребує комплексного оновлення всіх компонентів методичної системи: цільового, змістового, процесуального та діагностико-результативного.

У дослідженні зроблено висновок, що системне оновлення всіх компонентів методики навчання математики є необхідною умовою ефективного формування логічного мислення студентів у ЗВО України. Перспективними напрямками є розробка методик формування логічного мислення з використанням штучного інтелекту та вивчення особливостей цього процесу в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення.

Ключові слова: логічне мислення, студенти, математика, заклад вищої освіти (ЗВО), інноваційні методи навчання, цифровізація освіти, критичне мислення, професійна компетентність.

Дата надходження статті до видання: 16.04.2026 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.05.2026 р.

Дата публікації: 29.05.2026 р.

УДК 378.147:37.011.3-051:17.022.1:005.336.6

DOI 10.31865/2077-1827.2(110)2026.361503

PRINCIPLES OF TEACHING IN TERMS OF TEACHER'S IMAGE STRATEGIES

ПРИНЦИПИ ВИКЛАДАННЯ В АСПЕКТІ ІМІДЖЕВИХ СТРАТЕГІЙ ПЕДАГОГА

Євген Роздимаха

доктор філософії (PhD),

старший викладач

E-mail: yevhen.rozdymakha@gmail.com

ORCID 0000-0002-0158-3207

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Yevhen Rozdymakha

Doctor of Philosophy (PhD),

Senior Teacher

E-mail: yevhen.rozdymakha@gmail.com

ORCID 0000-0002-0158-3207

SHEI "Donbas State Pedagogical University", Ukraine

Наталія Плухіна

старший викладач,
E-mail: pluhyna27@gmail.com
ORCID 0000-0001-8193-0362
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Nataliya Plyukhina

Senior lecturer
E-mail: pluhyna27@gmail.com
ORCID 0000-0001-8193-0362
SHEI “Donbas State Pedagogical University”, Ukraine

Микола Ананьєв

здобувач 3 (освітньо-наукового) рівня вищої освіти, спеціальності 015 Професійна освіта
E-mail: i.am.nick.ua@gmail.com
ORCID 0009-0007-2114-9022
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Україна

Mykola Ananiev

applicant of 3(educational and scientific) level higher education on specialty 015 Vocational Education
E-mail: i.am.nick.ua@gmail.com
ORCID 0009-0007-2114-9022
SHEI “Donbas State Pedagogical University”, Ukraine

ABSTRACT

The article examines the processes of forming the image strategies of a teacher in the conditions of the modern socio-cultural environment. The role of psychological and social factors in building the image of a teacher is determined: the socio-cultural environment of an educational institution determines the value orientations and norms of behavior; the psychological characteristics of a teacher influence the style of communication, the ability to empathy and the level of professional reflection; the social expectations of society form the demand for certain models of behavior and professional standards.

The principles of teaching that affect the effectiveness of the educational process are analyzed: methodological approaches to organizing the educational process; methods of interaction with students and colleagues; the level of integration of pedagogical practices into the modern educational space. The analysis of existing teaching principles allows us to understand how they are transformed into specific image strategies of a teacher that contribute to the harmonization of the educational process.

The formation of image strategies of a teacher is considered as a multi-level process that includes: the teacher's awareness of his own role in the education system; taking into account external factors-influences (socio-cultural, psychological, organizational); development and implementation of strategies aimed at increasing the effectiveness of educational activities; reflection and correction of the image in accordance with changes in society and the educational environment. It is shown that adequate image formation contributes to the harmonization of the educational environment and the increase of the professional authority of the teacher.

Key words: *image strategies, educational process, teacher, teaching principles, andragogy, empathy, congruence.*

Актуальність теми. Проблема формування позитивного іміджу педагога залишається однією з ключових у сучасній педагогічній науці. Її актуальність зумовлена глибинним впливом процесів сприйняття постаті вчителя на засвоєння навчального матеріалу учнями. Імідж педагога безпосередньо

визначає інтенсивність і продуктивність освітнього процесу, впливаючи на мотивацію, рівень довіри та ефективність комунікації між учасниками навчально-виховної діяльності.

Відсутність усталених традицій освіти дорослих (андрагогіки) ускладнює процеси формування іміджу викладача. У дорослому віці особистість людини вже сформована, що зумовлює сталість іміджевого відображення педагога. Часто воно не відповідає сучасним соціокультурним особливостям учнівського колективу. При цьому культура молоді є швидкозмінною, а її представники сприймають ці зміни на когнітивному та інтуїтивному рівнях. Невдале позиціонування вчителя може призвести до погіршення сприйняття його постаті учнями, навіть більше ніж при традиційно відстороненій моделі взаємодії «дорослий - молодий». Сучасна молодь активно бере участь у суспільних процесах, виступаючи одним із провідних учасників завдяки високим комунікативним здібностям та соціокультурним особливостям. Молоді люди прагнуть самореалізації, шукають власний шлях у житті, і поряд з освітою вони залучені до різноманітних інституцій. Емоційна привабливість є важливим чинником вибору молоддю напрямів діяльності, що підкреслює значення іміджу педагога як одного з факторів впливу на їх освітні та життєві орієнтири.

Таким чином, постає необхідність глибокого розуміння факторів, що впливають на навчально-виховну діяльність та іміджеві стратегії педагога. Важливим завданням є пошук шляхів впровадження іміджевої компетентності серед викладачів, формування здатності до аналізу молодіжного середовища та вибору власного стилю викладання і позиціонування. Це сприятиме гармонізації сприйняття постаті педагога учнями, подоланню бар'єрів та зменшенню інформаційних нашарувань, що у свою чергу забезпечить інтенсифікацію освітнього процесу. Проблема формування позитивного іміджу педагога є багатогранною та потребує комплексного підходу. Її вирішення можливе лише за умови врахування соціокультурних особливостей молодіжного середовища, розвитку іміджевої компетентності викладачів та усвідомленого вибору педагогами власних стратегій позиціонування у навчально-виховному процесі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для розуміння навчально-виховної діяльності в контексті впливу іміджевих стратегій викладача необхідно враховувати різноманітні фактори, що формують ці процеси. Аналіз сучасних наукових досліджень та практичного досвіду педагогів у системі соціокультурних взаємодій освітнього закладу дозволяє окреслити значення іміджу як важливого інструмента освітньої діяльності.

Роль іміджевих стратегій як чинника, що суттєво впливає на навчально-виховний процес, чітко усвідомлюється науковою спільнотою. Це пояснюється значною психологічною та соціальною складністю освітніх процесів, які потребують багатопланового дослідження. Саме тому проблема іміджу викладача розглядається з різних позицій – психологічної, соціокультурної, педагогічної. В. Олексенко (2015) акцентує увагу на процесах професійного формування іміджу викладача, розробці стратегій його побудови та функціонування, Є. Євтушенко, А. Бабошко, Д. Бушля (2016) визначають сутність іміджу педагога, особливості його формування та специфіку функціонування в освітньому середовищі. Ці дослідження демонструють, що

іміджеві стратегії не існують у відриві від соціокультурного контексту, а тісно пов'язані з особливостями освітнього простору, у якому діє викладач.

Особливості впливу різних чинників самосвідомості вчителя та учнів на процеси їхньої взаємодії й розгортання навчально-виховної діяльності перебувають у центрі уваги сучасної педагогічної науки. Дослідження у цій сфері демонструють багатогранність проблеми та її значення для ефективності освітнього процесу: В. Бучма (2019) дослідив роль особистісних цінностей учителів у процесах спілкування з учнями, а також їхній вплив на педагогічну взаємодію. Автор підкреслює необхідність врахування ціннісних орієнтацій як чинника формування довірливих відносин; Н. Гаркавенко та С. Доскач (2023) розглянули проблему конгруентності як співвідношення внутрішніх і зовнішніх проявів особистості. Вони показали, що конгруентність сприяє гармонійному розвитку особистості та позитивно впливає на педагогічні процеси; І. Донець, А. Григоренко, О. Волошина, К. Штепа (2020) акцентували увагу на стратегіях спілкування та побудови діалогу в системі навчальних закладів. Їхні дослідження доводять, що ефективна комунікація є ключем до інтенсифікації навчального процесу; Ю. Чекстере (2021) проаналізував феномен емпатії, її значення для освітньої діяльності та особливості набуття викладачами навичок емпатійного спілкування. Фактори, пов'язані з розумінням самосвідомості вчителя та учнів, мають суттєвий формуючий вплив на навчально-виховний процес. Вони визначають якість педагогічної взаємодії, сприяють розвитку гармонійних відносин та підвищують ефективність освітньої діяльності. Наукова спільнота докладно окреслює ці фактори як важливі складові освітнього середовища, що потребують постійного дослідження та практичного врахування.

Нагальні питання сучасної педагогічної науки щодо принципів викладання в аспекті іміджевих стратегій педагога визначається у Законах України «Про освіту» (2020), «Про вищу освіту» (2024), «Про професійну (професійно-технічну) освіту» (2020), «Про фахову передвищу освіту» (2020), Концепції розвитку освіти в Україні на період 2015-2025 роки (2015).

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування принципів викладання в аспекті іміджевих стратегій педагога; визначити роль психологічних та соціальних чинників у побудові іміджу педагога.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проблема ефективної комунікації між учителем та учнями постає однією з ключових у сучасному педагогічному процесі. Від рівня налагодженої взаємодії значною мірою залежить результативність навчально-виховної діяльності. Педагогічне спілкування, комунікативна компетентність та адаптивність учителя до різних рівнів взаємодії з учнями визначаються як актуальні завдання сучасної педагогіки. Від ступеня довіри та якості комунікації між педагогом і здобувачем освіти залежить не лише академічна добросесність останнього, але й рівень його залученості до навчального процесу, активність та усвідомленість у вивченні навчальних дисциплін.

У процесі осмислення іміджевих стратегій важливо визначити, яке місце займає імідж та які форми його прояву можна спостерігати в освітньому

середовищі. Імідж будь-якого об'єкта не є лише загальноприйнятим образом чи стандартною оцінкою. Це складний феномен, який може мати як раціональний, так і емоційний характер. Він виникає у психіці людини – у сфері свідомого або підсвідомого – внаслідок безпосереднього сприйняття характеристик об'єкта або ж опосередковано, через інтерпретацію вже сформованого образу, що існує у свідомості інших людей (Олексенко, 2015: 260). Таким чином, імідж є динамічною компонентою, яка значною мірою залежить від особливостей сприйняття. Сприйняття, у свою чергу, визначається індивідуальними рисами особистості того, хто сприймає, а також конкретними обставинами, в яких відбувається комунікація. У навчально-виховному процесі формування та презентація іміджевих стратегій викладачем відбувається паралельно з когнітивними та соціокультурними процесами, що мають стійкі взаємні впливи. Імідж педагога безпосередньо впливає на якість освітнього процесу, адже він стає частиною загальної атмосфери навчання та взаємодії.

Ці процеси тісно пов'язані з сучасними тенденціями студентоцентризму, коли акцент переноситься з викладача на студента, а освітнє середовище орієнтується на потреби й інтереси здобувачів освіти. Для професій, що функціонують у системі координат «людина – соціальна група» (зокрема для педагогів), формування власного професійного іміджу має навіть більшу вагу, ніж для професій типу «людина – людина» чи «людина – колектив». Це пояснюється тим, що освітня діяльність відбувається у змінних, багатокомпонентних колективах, де постійно взаємодіють різні соціокультурні та емоційні процеси (Євтушенко, Бабошко & Бушля, 2016: 631). Отже, для вчителя побудова адекватних іміджевих стратегій є ключовою умовою ефективної роботи. Вона дозволяє мінімізувати непорозуміння, уникати конфліктних ситуацій та водночас сприяти інтенсифікації навчально-виховного процесу. Імідж педагога стає не лише інструментом комунікації, а й важливим чинником формування довіри, мотивації та позитивного освітнього клімату.

У своїй професійній діяльності вчитель, перш за все, орієнтується на конкретні вимоги та завдання, які визначає суспільство й освітня система. Крім того, педагог має чітко усвідомлювати очікування та потреби учнівської аудиторії й суспільства загалом. Водночас, як член професійної спільноти та педагогічного колективу, він повинен відповідати стандартам і вимогам, що висувують його колеги. Таким чином, сукупність зовнішніх вимог – від суспільства, професійної групи, колективу та учнів – спрямовується на особистісні характеристики вчителя. За умови відсутності суперечностей між цими вимогами вони разом формують основу для створення позитивного професійного іміджу (Білозерська, 2022).

Доступ до нейромереж та великих масивів інформації, особливо в умовах дистанційного навчання, створює сприятливі умови для фальсифікації навчальних робіт, що часто перешкоджає розвитку творчих здібностей учнів. У цьому контексті налагоджена взаємодія між учителем і учнем сприяє усвідомленню цінності знань та підвищує мотивацію до опанування навчального матеріалу. Імідж педагога формується відповідно до соціокультурних умов і адаптується до вимог освітнього середовища. Важливим чинником є здатність учителя адекватно реагувати на нестандартні ситуації, що є невід'ємною

складовою соціального життя. У таких випадках особливого значення набуває інтуїтивне розуміння іншого, яке ґрунтується на несвідомих зіставленнях із попереднім досвідом (Чекстере, 2021). Формування іміджевої стратегії педагога має узгоджуватися із завданнями навчально-виховного процесу, реалізуючи принципи системності та послідовності у донесенні інформації. Таким чином, імідж стає інструментом подолання суперечностей, пом'якшення соціальних проблем та забезпечення ефективного засвоєння знань.

Дослідження рівня емпатії серед педагогів засвідчили такі результати: високий рівень емоційного каналу емпатії мають 50 % викладачів, середній – 44 %, низький – 6 %. За показниками ідентифікаційного каналу емпатії 31 % педагогів демонструють високий рівень, 56 % – середній, 13 % – занижений. Інтуїтивний канал емпатії виявився високим у 25 % викладачів, середнім – у 50 %, заниженим – у 19 %, низьким – у 6 % (Чекстере, 2021). Отримані дані свідчать про загалом високий рівень адаптивності педагогів до проблем учнів, адже емпатія забезпечує можливість глибшого розуміння їхнього емоційного стану.

Водночас значним викликом у процесі комунікації є забезпечення конгруентності навчання, тобто узгодженості зовнішніх і внутрішніх проявів поведінки та діяльності. Як зазначається у літературі, узгодженість емоційного стану і поведінки дозволяє досягти найвищого рівня успішності комунікативного процесу, а неконгруентність викликає недовіру між партнерами по спілкуванню (Н. Гаркавенко & Доскач, 2023). У педагогічній практиці важливими чинниками ефективної взаємодії між учителем і учнем є емпатія та конгруентність. Якщо емпатія передбачає здатність до співпереживання та розуміння внутрішнього світу іншої людини, то конгруентність характеризується відкритістю, щирістю та відповідністю внутрішніх переживань зовнішнім проявам. На відміну від емпатії, конгруентність завжди виявляється відверто й безпосередньо, що робить її ключовим елементом довірливих стосунків у навчально-виховному процесі.

Дослідження емпатії передбачає визначення основних каналів її розгортання, які забезпечують різні рівні взаєморозуміння між учителем і учнем: раціональний канал – спрямованість уваги викладача на сутність учня, його інтелектуальні та когнітивні особливості; емоційний канал – здатність учителя входити в емоційне співрозуміння з учнями, розділяти їхні переживання та настрої; інтуїтивний канал – уміння педагога підсвідомо оцінювати стан учнів, вловлювати приховані сигнали їхньої поведінки; установки, що сприяють емпатії – внутрішні переконання та цінності викладача, які формують його готовність до співпереживання; здатність до емпатії та ідентифікації – уміння педагога поставити себе на місце учня, відчути його ситуацію як власну. Таким чином, емпатія є багатовимірним процесом, що поєднує когнітивні, емоційні та інтуїтивні складові.

Важливим фактором, що може обмежувати прояви як емпатії, так і конгруентності, є наявність комунікативних бар'єрів. Вони перешкоджають формуванню довірливих і природних відносин між учителем та учнями. Дослідники виділяють шість основних бар'єрів у навчально-виховній діяльності:

– Бар'єр невідповідності настанов і мотивів – виникає, коли ентузіазм викладача не знаходить відгуку в байдужих учнях.

– Бар'єр відсутності контакту – проявляється у випадках, коли педагог діє автономно, не встановлюючи живого контакту з аудиторією.

– Бар'єр звуження функцій педагогічного спілкування – ситуація, коли викладач обмежується лише інформаційно-комунікативною функцією, ігноруючи виховну та мотиваційну складові.

– Бар'єр негативної установки на академічну групу – виникає, коли педагог формує упереджене ставлення до групи ще до початку взаємодії.

– Бар'єр побоювання педагогічних помилок – страх учителя не відповісти на запитання або неправильно оцінити учня, що знижує його впевненість у комунікації.

– Бар'єр «сліпого» наслідування – характерний для молодих викладачів, які копіюють стиль авторитетних педагогів, не формуючи власної індивідуальності (Донець, Григоренко, Волошина & Штепа, 2020: 224).

Отже, емпатія та конгруентність є взаємодоповнюючими чинниками педагогічної взаємодії. Емпатія забезпечує глибоке розуміння внутрішнього світу учня, тоді як конгруентність гарантує щирість і відкритість у комунікації. Подолання комунікативних бар'єрів дозволяє створити атмосферу довіри, сприяє розвитку позитивного освітнього клімату та підвищує ефективність навчально-виховного процесу.

У цьому контексті використання інноваційних підходів у діяльності викладача стає водночас необхідним і вразливим елементом побудови адекватного іміджу. Як зазначається у літературі, «інноваційна діяльність викладача вищої школи – це постійний пошук невирішених проблем педагогічної практики та створення нових, а також оновлення й удосконалення наявних методів, засобів і технологій для їх вирішення» (Овсюк & Рибалко, 2024: 33]. Відтак стратегія формування іміджу педагога у процесі реалізації різних аспектів навчально-виховної діяльності набуває особливої актуальності.

Практичні рекомендації для викладачів щодо розвитку емпатії та конгруентності у щоденній роботі полягають в наступному:

– *Розвиток емпатії: активне слухання*: уважно слухати учнів, не перебиваючи, демонструвати зацікавленість у їхніх думках; *відображення емоцій*: вербалізувати почуття учнів («Я бачу, що ти засмучений...»), щоб показати розуміння їхнього стану; *ідентифікація ситуацій*: намагатися поставити себе на місце учня, уявити його труднощі та переживання; *розвиток інтуїції*: звертати увагу на невербальні сигнали – міміку, жести, тон голосу; *підтримка позитивних установок*: формувати внутрішню готовність до співпереживання, уникати упереджених оцінок.

– *Формування конгруентності: щирість у комунікації*: уникати штучних ролей, демонструвати справжні емоції та думки; *відповідність слова і дії*: дотримуватися єдності між тим, що педагог говорить, і тим, як він поводить себе; *прозорість намірів*: пояснювати учням мотиви своїх рішень, щоб уникати недовіри; *саморефлексія*: регулярно аналізувати власні реакції та поведінку, щоб виявляти невідповідності між внутрішнім станом і зовнішніми проявами.

– *Подолання комунікативних бар'єрів: збалансованість мотивів*:

узгоджувати ентузіазм викладача з інтересами учнів, залучати їх до спільної діяльності; *встановлення контакту*: використовувати інтерактивні методи навчання, що передбачають діалог і співпрацю; *розширення функцій спілкування*: поєднувати інформаційну, виховну та мотиваційну функції педагогічної взаємодії; *унікнення упередженості*: формувати нейтральне ставлення до групи до початку роботи, оцінювати учнів індивідуально; *подолання страху помилок*: розглядати педагогічні помилки як можливість для розвитку, а не як загрозу авторитету; *формування власного стилю*: молодим викладачам варто експериментувати з різними методами, щоб виробити індивідуальний підхід, а не копіювати інших.

– *Практичні інструменти*: використання *тренінгів емоційного інтелекту* для розвитку емпатії; застосування *методів групової рефлексії* для формування довірливих відносин; впровадження *інтерактивних технологій навчання* (дискусії, рольові ігри, проектна робота), що стимулюють емоційне та когнітивне співрозуміння.

Таким чином, розвиток емпатії та конгруентності у викладача є не лише психологічною потребою, а й професійною компетенцією, яка забезпечує ефективність навчально-виховного процесу та створює атмосферу довіри й співпраці.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Формування іміджевих стратегій викладача перебуває у тісному взаємозв'язку з іншими складовими педагогічної практики. Їхня адекватність та узгодженість із емпатійним ставленням до учнів, створення конгруентного освітнього середовища задля забезпечення інтенсивного й продуктивного навчально-виховного процесу постають не лише бажаними, а й обов'язковими умовами сучасної педагогічної діяльності. В умовах поширення інформаційних технологій та нейромереж особливої ваги набуває завдання залучення учнів до свідомого навчання та формування інтересу до предмета. У цьому аспекті іміджева стратегія викладача може стати дієвим інструментом мотивації, сприяючи інтеграції навчального матеріалу з особистісним сприйняттям постаті педагога.

Отже, у педагогічній діяльності імідж та іміджеві стратегії мають важливе значення, проте вони не повинні розглядатися як самоціль. Їхня функція полягає у підтримці та посиленні ефективності навчально-виховного процесу. Викладач має усвідомлювати, що імідж є лише одним із інструментів професійної діяльності, який підпорядковується головній меті – інтенсифікації освітньої практики. Іміджеві стратегії варто розуміти як допоміжний ресурс, що сприяє формуванню позитивного освітнього середовища, підвищенню мотивації студентів, оптимізації комунікації між учасниками навчального процесу.

Водночас надмірне захоплення іміджевими побудовами може відволікати від основних завдань викладання. Тому необхідно зберігати баланс між зовнішнім образом та змістовним наповненням педагогічної діяльності. Розвиток і перевірка адекватності іміджевих стратегій відбувається у практичній площині, яка включає: спостереження за процесами навчально-виховної діяльності та життям освітнього закладу; ревізію власних методик, переконань та педагогічних підходів; експериментування з різними техніками та формами

викладання. Саме у цих робочих моментах проявляється ефективність та відповідність іміджевих стратегій реальним умовам освітньої практики.

Інноваційний педагог не лише користується іміджевими стратегіями, але й активно їх розробляє, досліджує та впроваджує нові смисли у навчальний процес. Він виступає пропагатором сучасних підходів; дослідником ефективності різних методів; творцем нових педагогічних практик. Таким чином, іміджеві стратегії стають невід'ємною складовою його професійної діяльності.

Важливим аспектом є усвідомленість викладача щодо власних стратегій викладання. Іміджеві побудови інтегруються у загальну педагогічну стратегію, формуючи цілісну систему професійної діяльності. Усвідомлене використання іміджевих стратегій забезпечує узгодженість між зовнішнім образом і внутрішнім змістом; підвищення ефективності навчально-виховного процесу; розвиток індивідуального стилю викладання.

Імідж та іміджеві стратегії в педагогіці слід розглядати як інструмент, що сприяє реалізації головної мети – створенню ефективного, інноваційного та студентоцентричного освітнього середовища. Їхня цінність полягає не у самодостатності, а у здатності підсилити практику викладання, робити її більш гнучкою, сучасною та результативною.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Білозерська, С. І. (2022). Аксиологічні основи формування професійного іміджу майбутнього педагога. *Вчені записки таврійського національного університету імені ВІ Вернадського. Серія: Психологія*, 133-138. DOI <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.2/22>

Бучма, В. В. (2019). Роль особистісних цінностей вчителів у становленні діалогічного спілкування з учнями підліткового віку. *Аксиогенез обдарованої особистості: стратегії емпіричного дослідження : тези доповідей VIII науково-практичного семінару*. Київ, С. 13–14. <http://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/lpo/>

Гаркавенко, Н. В. & Доскач, С. С. (2023). Конгруентність як розуміння емоційного стану особистості у процесі спілкування. *Габітус : психологія особистості*, 45, 121–127. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6972>

Донець, І. М., Григоренко, А. С., Волошина, О. В. & Штепа, К. В. (2020). Діалогізація педагогічної взаємодії як умова розвитку професійної спрямованості студентів медичного вузу. *Актуальні проблеми сучасної медицини*, Т. 20, 2 (70), 221–226. DOI: <https://doi.org/10.31718/2077-1096.20.2.221>

Євтушенко, Г. В., Бабошко, А. І. & Бушля, Д. І. (2016). Імідж сучасного викладача: сутність та особливості формування. *Вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*, 11, 630–634.

Закон України «Про вищу освіту». (редакція від 16.08.2024). *Законодавство України / Верховна Рада України*. <https://ips.ligazakon.net/document/T141556>

Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років: проєкт. URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/319-proekt-kontseptsiya-rozvitku-osviti-ukrajini-na-period-2015-2025-rokiv>

Овсюк, Д. Р. & Рибалко, Л. С. (2024). Стимулювання інноваційної діяльності викладача вищої школи. *Імідж сучасного педагога*, 1(214), 31–36. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-1\(214\)-31-36](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-1(214)-31-36).

Олексенко, В. П. (2015). Формування професійного іміджу сучасного вчителя. *Проблеми освіти*, 84, 258–263.

Про освіту: Закон України (редакція від 16.01.2020). *Законодавство України* / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>

Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України (в ред. від 20.05.2020). *Законодавство України* / Верховна Рада України: офіц. сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text>

Про фахову передвищу освіту: Закон (в ред. від 20.03.2020 № 2745-VIII). *Законодавство України* / Верховна Рада України: офіц. сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

Чекстере, Ю. А. (2021). Емпатія як складова педагогічної культури педагога. *Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України*, URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84274362.pdf>

REFERENCES

Bilozerska, S. I. (2022). Aksiologichni osnovy formuvannia profesiinoho imidzhu maibutnoho pedahoha [Axiological foundations of the formation of the professional image of a future teacher]. *Vcheni zapysky tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni VI Vernadskoho. Seriya: Psykholohiia*, 133-138. DOI <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2022.2/22> [in Ukrainian].

Buchma, V. V. (2019). Rolj osobystisnykh cinnostej vchyteliv u stanovlenni dialoghichnogho spilkuvannja z uchnjamy pidlitkovogho viku [The role of teachers' personal values in the formation of dialogic communication with adolescent students]. *Aksioghenez obdarovanoji osobystosti: strateghiji empirychnogho doslidzhennja : tezy dopovidej VIII naukovo-praktychnogho seminaru. Kyjiv*, 13–14. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/lpo/3> [in Ukrainian].

Gharkavenko, N. V. & Doskach, S. S. (2023). Konghruentnistj jak rozuminnja emocijnogho stanu osobystosti u procesi spilkuvannja [Congruence as an understanding of the emotional state of an individual in the process of communication]. *Ghabitus : psykholohija osobystosti*, 45, 121–127. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/6972> [in Ukrainian].

Donec, I. M., Ghryghorenko, A. S., Voloshyna, O. V. & Shtepa, K. V. (2020). Dialoghizacija pedaghoghichnoji vzajemodiji jak umova rozvytku profesijnoji sprjamovanosti studentiv medychnogho vuzu [Dialogization of pedagogical interaction as a condition for the development of the professional orientation of students of a medical university]. *Aktualjni problemy suchasnoji medycyny*, T. 20, 2 (70), 221–226. DOI: <https://doi.org/10.31718/2077-1096.20.2.221> [in Ukrainian].

Jevtushenko, Gh. V., Baboshko, A. I. & Bushlja, D. I. (2016). Imidzh suchasnogho vykladacha: sutnistj ta osoblyvosti formuvannja [The image of a modern teacher: the essence and peculiarities of formation]. *Visnyk Mykolajivsjkogho nacionaljnogho universytetu imeni V. O. Sukhomlyns'kogho*, 11, 630–634. [in Ukrainian].

Закон Украјини «Про вищу освіту». (редакція від 16.08.2024) [The Law of Ukraine]. *On Higher Education Zakonodavstvo Ukraјiny / Verkhovna Rada Ukraјiny*.

<https://ips.ligazakon.net/document/T141556> [in Ukrainian].

Koncepcija rozvytku osvity Ukrajinu na period 2015–2025 rokiv: projekt. [Concept of education development of Ukraine for the period 2015–2025: project]. URL: <http://education-ua.org/ua/draft-regulations/319-proekt-kontseptsiya-rozvitku-osviti-ukrajini-na-period-2015-2025-rokiv> [in Ukrainian].

Ovsjuk, D. R. & Rybalko, L. S. (2024). Stymuljuvannja innovacijnoji dijajlnosti vykladacha vyshhoji shkoly [Stimulation of the innovative activity of the teacher of the higher school.]. *Imidzh suchasnogho pedaghogha*, 1 (214), 31–36. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-1\(214\)-31-36](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-1(214)-31-36) [in Ukrainian].

Oleksenko, V. P. (2015). Formuvannja profesijnogho imidzhu suchasnogho vchytelja [Formation of the professional image of a modern teacher]. *Problemy osvity*, 84, 258–263. [in Ukrainian].

Pro osvitu: Zakon Ukrajinu (redakcija vid 16.01.2020) [On education: Law of Ukraine (edited on January 16, 2020)]. *Zakonodavstvo Ukrajinu / Verkhovna Rada Ukrajinu*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

Pro profesijnu (profesijno-tehnicnu) osvitu: Zakon Ukrajinu (v red. vid 20.05.2020) [On professional (vocational and technical) education: Law of Ukraine (as amended from 05.20.2020)]. *Zakonodavstvo Ukrajinu / Verkhovna Rada Ukrajinu: ofic. sajt*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103/98-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].

Pro fakhovu peredvyshhu osvitu: Zakon (v red. vid 20.03.2020 # 2745-VIII). [On vocational pre-university education: Law (as amended on March 20, 2020 No. 2745-VIII)]. *Zakonodavstvo Ukrajinu / Verkhovna Rada Ukrajinu: ofic. sajt*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/> [in Ukrainian].

Chekstere, Ju. A. (2021). Empatija jak skladova pedaghoghichnoji kuljтуры pedaghogha [Empathy as a component of the teacher's pedagogical culture]. *Instytut psykholohiji im. Gh.S. Kostjuka NAPN Ukrajinu*, URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84274362.pdf> [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються процеси формування іміджевих стратегій педагога в умовах сучасного соціокультурного середовища. Визначено роль психологічних та соціальних чинників у побудові іміджу педагога: соціокультурне середовище закладу освіти визначає ціннісні орієнтири та норми поведінки; психологічні особливості педагога впливають на стиль спілкування, здатність до емпатії та рівень професійної рефлексії; соціальні очікування суспільства формують запит на певні моделі поведінки та професійні стандарти.

Проаналізовано принципи викладання, що впливають на ефективність навчально-виховного процесу: методологічні підходи до організації навчально-виховного процесу; способи взаємодії з учнями та колегами; рівень інтеграції педагогічних практик у сучасний освітній простір. Аналіз існуючих принципів викладання дозволяє зрозуміти, як вони трансформуються у конкретні іміджеві стратегії педагога, що сприяють гармонізації навчально-виховного процесу.

Формування іміджевих стратегій педагога розглядається як багаторівневий процес, що включає: усвідомлення педагогом власної ролі у

системі освіти; врахування зовнішніх факторів-впливів (соціокультурних, психологічних, організаційних); розробку та реалізацію стратегій, спрямованих на підвищення ефективності навчально-виховної діяльності; рефлексію та корекцію іміджу відповідно до змін у суспільстві та освітньому середовищі. Показано, що адекватне формування іміджу сприяє гармонізації освітнього середовища та підвищенню професійного авторитету педагога.

Ключові слова: іміджеві стратегії, навчально-виховний процес, викладач, принципи викладання, андрагогіка, емпатія, конгруентність.

Дата надходження статті до видання: 26.04.2026 р.

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 01.05.2026 р.

Дата публікації: 29.05.2026 р.

УДК 81'243:316.77

DOI 10.31865/2077-1827.2(110)2026.361504

**FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE:
THE PLACE OF THE DEFINITION IN THE TERMINOLOGICAL FIELD OF
MODERN SCIENTIFIC RESEARCH**

**ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ:
МІСЦЕ ДЕФІНІЦІЇ В ТЕРМІНОЛОГІЧНОМУ ПОЛІ СУЧАСНИХ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Світлана Саяпіна

доктор педагогічних наук, професор,
E-mail: svetlana.sayapina65@gmail.com
ORCID 0000-0001-5808-7020
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Svetlana Sayapina

D.Sc. in Pedagogy, Professor,
E-mail: svetlana.sayapina65@gmail.com
ORCID 0000-0001-5808-7020
SHEI "Donbas State Pedagogical
University", Ukraine

ABSTRACT

The article emphasizes that investigating the place of the definition of foreign language communicative competence within the terminological field of modern science is important not only for the development of theoretical linguistics, but also for enhancing the quality of language education, professional communication, and intercultural interaction in the twenty-first century. In order to provide a comprehensive theoretical understanding of the essence of the concept of "foreign language communicative competence", the study analyzes the basic categories of "competence", "foreign language competence" and "communicative competence", which in contemporary scholarly discourse are characterized by multidirectional